

Omgaan met excreta bij cytostaticabehandeling

Informatie voor mantelzorgers, thuiszorg, verzorgings- en verpleeghuizen

Cytostatica zijn medicijnen die de groei van kankercellen remmen en/of kankercellen doden. Deze celdodende middelen kunnen ook invloed hebben op gezonde cellen. Behandeling met cytostatica heet chemotherapie.

In deze brochure is beschreven hoe u, als mantelzorger, thuiszorgmedewerker of verzorgende om moet gaan met de patiënt en uw eigen veiligheid, wanneer de patiënt cytostatica gebruikt.

Toediening van cytostatica

Cytostatica kan op verschillende manieren toegediend worden.

De meest voorkomende toedieningsvormen zijn: via een infuus (bloedbaan), via tablet/ capsule, via een injectie in de huid/ spier of via een catheter in de blaas.

Door de behandeling met cytostatica zijn voor bepaalde tijd resten cytostatica in de uitscheidingsproducten (urine, ontlasting, braaksel, zweet en sputum) terug te vinden. Afhankelijk van het soort cytostaticum kan deze periode variëren. De verpleegkundige in het ziekenhuis kan u de exacte periode vertellen.

Hulpverleners die niet betrokken zijn bij het toedienen van cytostatica kunnen wel betrokken zijn bij de verzorging. Zij moeten goed op de hoogte zijn van de cytostaticabehandeling, zodat ze de noodzakelijke beschermende maatregelen kunnen treffen.

Voor patiënten betekent de behandeling met cytostatica dat de voordelen hiervan groter zijn dan de nadelen. Voor huisgenoten, hulpverleners van patiënten is het verstandig om niet onnodig in aanraking te komen met resten cytostatica via uitscheidingsproducten.

Adviezen voor patiënten die behandeld worden met cytostatica

Urine en ontlasting

- Maak zoveel mogelijk gebruik van toilet en gebruik liever geen po, poststoel, urinaal.
- Mannen wordt geadviseerd zittend te plassen.
- Spoel het toilet na gebruik twee keer door met de deksel op de wc-bril en was de handen.
- Maak toilet dagelijks huishoudelijk schoon. Draag daarbij (wegwerp-) handschoenen.
- Verwijder eventuele druppels op de bril, deppend en met droog toiletpapier.
- Maak zoveel mogelijk gebruik van hetzelfde toilet (als u meerdere toiletten in huis heeft, gebruik dan één toilet alleen voor de patiënt).
- Gebruik zoveel mogelijk wegwerp materialen bij het opruimen van de uitscheidingsproducten. Deze kunnen in een goed gesloten zak bij het huishoudelijk afval gedeponeerd worden.
- Alle urine, ontlasting en braaksel (excreta) kan afgevoerd worden via het riool.

Braaksel

Het braaksel bevat een hoge hoeveelheid aan cytostatica resten tot 2 uur na inname van de tabletten/capsules. Extra voorzichtigheid is dan geboden. Het braaksel na toediening via een infuus of 2 uur na inname van de tabletten bevat een lage hoeveelheid aan cytostatica resten, voorzichtigheid blijft nog steeds van belang.

- Hanteer dezelfde regels als bij urine en ontlasting bij toiletgebruik
- Is toiletbezoek niet mogelijk? Gebruik dan zoveel mogelijk wegwerpmateriaal. Denk daarbij aan een plastic draagtas in een emmer. Gooi de draagtas na gebruik weg in een aparte, dubbele vuilnis/ plastic zak.
- Reinig niet-wegwerp materiaal met veel water en maak het daarna schoon met bijvoorbeeld allesreiniger/ zeepoplossing.
- Was de handen goed met zeep.

Schoonmaken

- Draag latex handschoenen (uitgezonderd de patiënt). Handschoenen zijn voor éénmalig gebruik, haal deze bij de drogist of bouwmarkt.
- Maak zoveel mogelijk gebruik van wegwerpschoonmaakdoekjes.
- Maak minimaal 1x per dag toilet, urinaal of po schoon met allesreiniger/ zeepoplossing of iets dergelijks.
- Maak minimaal 1x per dag bad/ wasgelegenheid schoon met allesreiniger/ zeepoplossing.
- Deponeer handschoenen en gebruikte doekjes bij het afval in een aparte, dubbele plastic vuilniszak.
- Was de handen goed met zeep.

Wasgoed

- Draag latex handschoenen (uitgezonderd de patiënt).
- Deponeer latex wegwerphandschoenen bij het afval in een aparte, goed afsluitbare plastic zak.
- Verzamel het wasgoed in een aparte, goed afsluitbare plastic zak.
- Wasgoed wat direct in aanraking is geweest met cytostatica (bijvoorbeeld met urine of ontlasting) eerst 1x apart met een spoelprogramma wassen en daarna kan het met de andere was mee gewassen worden.
- Was de handen goed met zeep.

Morsen van uitscheidingsproducten

- Draag latex wegwerphandschoenen (uitgezonderd patiënt).
- Dep het gemorste vocht op met keuken- of toiletpapier.
- Trek bevulde kleding uit en haal het bevulde beddengoed af. Voor verder maatregelen zie wasgoed.
- Deponeer eventuele vaste uitwerpselen in het toilet. Wees voorzichtig en voorkom spatten.
- Maak de bevulde plek (bijvoorbeeld vloerbedekking) driemaal schoon met koud water. Dep droog met keuken- of toiletpapier.
- Reinig de plek met allesreiniger/ zeepoplossing. Gebruik wegwerpschoonmaakdoekjes.
- Deponeer latex wegwerphandschoenen en doekjes bij het afval in een aparte, goed afsluitbare plastic vuilniszak.
- Was de handen goed met zeep.

Afval (met betrekking tot uitscheiding)

- Onder afval wordt verstaan al het materiaal dat de patiënt gebruikt heeft.
- Denk hierbij aan latex wegwerphandschoenen, urine-opvangzakken, onderleggers, disposable bakjes, tissues enz.
- Er zijn geen maatregelen nodig ten aanzien van serviesgoed.
- Draag latex wegwerphandschoenen (uitgezonderd patiënt).
- Gooi afvalmateriaal direct weg in een dubbele, plastic vuilniszak.
- Deponeer latex wegwerphandschoenen bij het afval.
- Sluit de zak goed af en deponeer bij het normale huisafval.
- Was de handen goed met zeep.

Lichamelijk contact

- Veel vragen gaan over intiem contact, zoals vrijen, knuffelen, zoenen. Zover men weet, leidt dit niet tot schadelijke effecten. Het is niet bekend of, en in welke mate cytostatica opgenomen worden in sperma of slijmvlies van de vagina. Daarom, gedurende de risicoperiode, bij het vrijen altijd bescherming gebruiken (condoom).

Voorkomen van zwangerschap

- Chemotherapie kan aangeboren afwijkingen veroorzaken. Het is daarom raadzaam voor vrouwelijke en mannelijke patiënten tijdens de behandeling met chemotherapie zwangerschap te voorkomen door anticonceptie te gebruiken.

- Bespreek de anticonceptie maatregelen en de duur waarvoor ze gelden met uw behandelend arts. Brengt direct uw arts op de hoogte brengen bij vermoeden van zwangerschap.

Algemeen

Voor medewerkers en mantelzorgers die zwanger zijn of borstvoeding geven, is het veilig om de patiënt te verzorgen, mits zij zich aan de voorzorgsmaatregelen houden.

Tabletten/ capsules die chemotherapie bevatten mogen nooit opengebroken worden.

De patiënt haalt de medicijnen bij voorkeur zelf uit de verpakking en wast altijd de handen na inname. Kan de patiënt dit niet en moet er geholpen worden, dan moet u de medicatie op een lepel laten vallen, of in een bekertje.

Geadviseerd wordt bij deze handeling latex wegwerphandschoenen aan te trekken. Was uw handen na het uittrekken van de handschoenen!

Mag u de tabletten volgens de bijsluiter oplossen, doe dat dan in een wegwerpbekertje en beschouw dit bekertje als besmet afval. Na inname handen wassen.

Bewaar de cytostatica op een veilige plek (denk aan kinderen) en nooit onbeheerd in de auto.

Dragen van een schort of mondmasker

Bij direct lichamelijk contact wordt geadviseerd naast de handschoenen ook een wegwerpschort te dragen en bij spatgevaar ook een mondmasker.

Voorbeelden: wasbeurt bij incontinentie, wondverzorging, legen van een po/ urinaal (spatten voorkomen!), drain, catheterzakje.

Wegwerpschorten die niet zichtbaar 'besmet' zijn geworden, kunnen meerdere malen gebruikt worden. Het mondmasker eveneens. Nadien kunt het schort en het mondkapje bij het normale afval werpen.

Wegwerpschorten en maskers moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen. U kunt de verpleging hierin om advies vragen.

Voor gebruik bestek, serviesgoed en andere gebruiksartikelen hoeven geen speciale maatregelen genomen te worden.

Voor professionele hulpverleners: zie ook het protocol van uw eigen organisatie.

Geraadpleegde literatuur:

- Patiënteninformatie Nederlands Kanker Instituut, Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis.
- Arboconvenant blootstelling chemotherapie
- Informatie voor thuis na chemotherapie VU medisch centrum Amsterdam.